

С.Параджанов
**Розкадровки до фільму
«Тіні забутих предків».**
В.Луговський
Невідомий маестро.
— К.: Видавничий дім
«Академія»,
1998. — 176с.

Контроверсійне есе

У рецепції кожного справді великого митця рано чи пізно спостерігається тенденція до його міфологізації. Це стосується і постаті Сергія Параджанова, який, безперечно, сам давав для цього підстави, творячи зі свого життя, подібно іншому естетові Оскару Уайлду, мистецтво. У пропонованій книзі робиться якраз зворотна спроба — деміфологізації, не в нігілістичному сенсі, а в сенсі створення істинного портрета режисера, який, за власними словами і загальним визнанням, знімав геніальні фільми. До цієї книги-альбому увійшли: по-перше, раритетні, досі не публіковані (у повному обсязі) розкадровки Параджанова (більше 100 зразків), по-друге, стилістично елегантна і дотепна добірка есе його колеги В.Луговського, який, окрім всього, намагається провести ревізію фактографічних даних, певною мірою полемізуючи чи коригуючи авторів збірки «Параджанов. Злет, трагедія, вічність», і, по-третє, стаття самого режисера «Вічний рух» (1965).

У есе-новелах, що витворюють ніби колаж зі спогадів, пропонується чимало цікавого документального матеріалу, тут зібрано «перли» режисера: крилаті вислови, жарти, пародії, цікаві подробиці поведінки, що розкривають епатажність натури «вередливого метра», адже для нього головне було — відзначитися у дотепності, тому автор і припускає, що «в ньому помер великий комедіограф». З однаковою відвертістю автор констатує як переваги, так і його недоліки, показуючи його на знімальному майданчику і в ресторані, у квартирі-корчмі (як він називає його помешкання) і на полонині, на сцені і в суді. Тут же знаходимо цікаве осмислення творчого обдаровання Параджанова. Скажімо, імпліцитно накреслюється паралель між розкадровками і пізнішими колажами; простежується еволюція режисерського стилю від нічим не примітних картин першого періоду до зразків поетичного кіно і аж до творення авторського метафоричного кінематографа, хоча, звичайно, у фокусі уваги — щедро ілюстровані «Тіні забутих предків». Наводяться, зокрема, такі маловідомі факти, як той, що фільм дуже сильно відрізняється від первісного сценарію, великою мірою завдяки Параджанову, співавторство якого становить близько 30 відсотків. А ще виявляється, що на місці Івана Миколайчука міг опинитися зовсім інший актор. Так само фантастична історія про пошуки актора на роль Мольфара, адже його зіграла людина, що 20 років була поза кінематографом. Режисерові був чужий будь-який психологізм і в стосунках, і в мистецтві. За свідченням Луговського, його цікавила композиція кадру, синестезійні ефекти. У цій мистецькій свавільності, на думку автора, і криється причина того, що стільки проектів режисера — «Київські фрески», «Земля, ще раз земля», «Intermezzo» та ін. — лишилися не реалізованими через егоцентричну природу роботи з авторським текстом (у випадку «Intermezzo») або імпресіоністичну неокресленість, нехтування сюжетністю сценарію у випадку «Київських фресок». На цьому тлі «Тіні забутих предків» уявляються найбільш гармонійною роботою, де баланс між зоровими образами і сюжетним навантаженням ідеально дотримується.

Отож, це контроверсійне есе є суттєвим доповненням до параджаніани, великою мірою відкриваючи невідомого маестро.

Тетяна Кононенко

Розкадровка як мистецький твір

Режисери вдаються до розкадровок і роблять їх, як правило, на ходу, чим-небудь, що має здатність писати. Опісля зйомки розкадровки нікому вже не потрібні, на них можна краяти хліб, і це приємний виняток, коли їх хтось зберіг...

«Розкадровки до фільму «Тіні забутих предків» виникли не тому, що Сергій Параджанов хотів зафіксувати кадри фільму графічно. Причина, — як свідчить В.Луговський, — прозаїчніша...» — читач дізнається яка. Бачу їх уперше, а відчуття таке, ніби вони давно знайомі: Іванко з овечкою, Марічка, трембітарі, гражда, полонина, хрести, ярмарок, кузня, Мольфар... Поруч малюнків — коментарі, написані рукою Параджанова. Відзначимо цю «драматургію» паралельної подачі матеріалу двох авторів і працю редакторів «Кіно-Театру», які підготували книгу до друку. Цікаве художнє оформлення книги виконала Поліна Адамова.

Чому так захоплює «Невідомий маестро» Володимира Луговського? Існував значно живіший аспект історії українського кіно в його коридорно-студійному варіанті. Чимало описаних історій доводилося вже колись чути. Кіношній «фольклор» надзвичайно живучий, і це явище не лише українське. І кожна успішна кінокартина набуває певного «магнетизму» — про неї говорять, її вивчають, до неї доскіпуються. Такими знаковими фігурами в українському кіно стали «Тіні забутих предків» і режисер Сергій Параджанов.

Та за межами фільму лишалися цілі материки, заселені і невідомі, зі своїм особливим кліматом і географією і, крім творців фільму, там ніхто не бував... Це розумів Федеріко Фелліні і щедро ділився особливостями своєї професії з письменниками, журналістами. На початку вісімдесятих він написав книгу «Робити фільм». Її вихід сприйнявся у світі кіно як відкриття. Фелліні-оповідач, критично осмислюючи деталі цього невидимого для загалу творчого процесу, ніби піднявся над собою-режисером. А які в його книзі малюнки й розкадровки! Фелліні-оповідач в якісь моменти навіть відвертіший і цікавіший, ніж у фільмах. Шкода, що численні друзі Параджанова не надумали його зробити щось подібне.